

DOI: 10.15276/EJ.01.2025.3
DOI: 10.5281/zenodo.15162186
UDC: 330.341.1:658.589
JEL: L26, M21, O31, O32

ЕФЕКТИВНІ НАПРЯМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

EFFECTIVE DIRECTIONS AND ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS FOR STIMULATING INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES

Denys O. Kalinin
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0009-0004-6792-4686
Email: 10776994@stud.op.edu.ua

Received 02.01.2025

Калінін Д.О. Ефективні напрями та організаційно-економічні механізми стимулювання інноваційної активності підприємств. Оглядова стаття.

Дослідження присвячено аналізу ефективних напрямів та організаційно-економічних механізмів стимулювання інноваційної активності підприємств. В умовах глобалізації та швидких технологічних змін інновації стають основним чинником конкурентоспроможності підприємств. Розглянуто головні напрями фінансових, інституційних, регуляторних та організаційних механізмів, які сприяють підвищенню інноваційної активності підприємств. Приділено увагу механізмам фінансування інновацій, таким як інвестиції, кредити, гранти, а також податковим пільгам для інноваційних підприємств. Інституційні платформи, такі як технопарки та інноваційні кластери, допомагають знижувати ризики та підвищувати ефективність інноваційних проєктів. Акцентовано увагу на значенні державної підтримки, створенні сприятливого правового середовища для захисту інтелектуальної власності та розвитку науково-технічного потенціалу підприємств. Проаналізовано роль освіти та підготовки кадрів для реалізації інновацій, а також міжнародне співробітництво у сфері технологій. Зроблено висновки про необхідність інтеграції різних механізмів для стимулювання інноваційної активності та створення конкурентоспроможних продуктів на ринку.

Ключові слова: інноваційна активність, підприємства, організаційно-економічні механізми, стимулювання, фінансування інновацій

Kalinin D.O. Effective Directions and Organizational and Economic Mechanisms for Stimulating Innovative Activity of Enterprises. Review article.

The study is devoted to the analysis of effective directions and organizational and economic mechanisms for stimulating innovative activity of enterprises. In the conditions of globalization and rapid technological changes, innovations are becoming the main factor of competitiveness of enterprises. The main directions of financial, institutional, regulatory and organizational mechanisms that contribute to increasing innovative activity of enterprises are considered. Attention is paid to mechanisms for financing innovations, such as investments, loans, grants, as well as tax benefits for innovative enterprises. Institutional platforms, such as technology parks and innovation clusters, help reduce risks and increase the efficiency of innovative projects. Attention is focused on the importance of state support, creating a favorable legal environment for the protection of intellectual property and the development of the scientific and technical potential of enterprises. The role of education and training for the implementation of innovations, as well as international cooperation in the field of technologies, is analyzed. Conclusions are drawn on the need to integrate various mechanisms to stimulate innovative activity and create competitive products on the market.

Keywords: innovative activity, enterprises, organizational and economic mechanisms, incentives, financing of innovations

Сучасний етап економічного розвитку характеризується зростаючою конкуренцією, швидкими технологічними змінами та необхідністю адаптації підприємств до нових викликів. Інноваційна активність стає важливим фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємств, їх стійкості та здатності до сталого розвитку. Особливо актуально це питання для України, яка перебуває на етапі інтеграції в європейський економічний простір. Формування ефективних організаційно-економічних механізмів стимулювання інновацій дозволить підвищити ефективність використання ресурсів, забезпечити розробку та впровадження новітніх технологій, сприяти розвитку високотехнологічних галузей, створити нові робочі місця, прискорити перехід до інноваційної моделі економіки. Актуальність теми також зумовлена необхідністю подолання структурних дисбалансів у розвитку національної економіки та залучення інвестицій у інноваційні проєкти. Успішне впровадження організаційно-економічних механізмів стимулювання інноваційної активності сприятиме підвищенню конкурентоспроможності як окремих підприємств, так і економіки країни в цілому.

Таким чином, дослідження ефективних напрямів і механізмів стимулювання інноваційної активності підприємств є надзвичайно важливим для забезпечення економічного зростання в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблематика стимулювання інноваційної активності підприємств є предметом численних досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. У науковій літературі розглядаються різноманітні аспекти цієї теми, включаючи економічні, організаційні, технологічні та управлінські підходи до інноваційного розвитку. У більшості досліджень підкреслюється, що основними перешкодами на шляху до інновацій є

недостатній рівень фінансування, слабкий зв'язок науки та бізнесу, а також відсутність ефективних організаційно-економічних механізмів підтримки інноваційної активності..

Вивченням різних напрямів інноваційної діяльності займалися ряд вчених, а саме Брич В.Я. [1], Гончар О.І. [2-4], Єпіфанова І.Ю. [5], Карачина Н.П. [6], Свідерський В.П., Пустова В.В. та Лазарев Б.О. [7], Дериколенко О.М. [8], Олійник Т.І. [9], Невмержицька С.Н. та Левчук Я.В. [10] та інші.

Незважаючи на значний внесок дослідників, залишаються відкритими питання інтеграції організаційних і економічних механізмів, а також адаптації зарубіжного досвіду до специфіки українського економічного середовища. Тому подальше вивчення цієї теми є доцільним і своєчасним.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми

Незважаючи на значну кількість досліджень у галузі інноваційної активності підприємств, залишаються низка важливих напрямів, які потребують додаткового вивчення та вирішення, а саме відсутність універсальних і гнучких механізмів, які б ефективно поєднували управлінські, фінансові та інноваційні стратегії підприємства. Це обмежує здатність організацій швидко реагувати на зміни в технологічному середовищі та адаптуватися до нових умов. Нерозвиненість механізмів державного стимулювання інноваційної активності, зокрема через недостатнє фінансування наукових досліджень і розробок, а також відсутність адаптованих податкових і фінансових інструментів для малих і середніх підприємств. Такі механізми часто не враховують специфіку різних секторів економіки, що обмежує їх ефективність.

Проблема залучення інвестицій у інноваційні проекти залишається актуальною. Підприємства, особливо в умовах економічної нестабільності, не завжди мають можливість залучати кошти для впровадження нових технологій, а інвестори часто зволікають із фінансуванням інновацій через високий рівень ризику. Недостатня підтримка венчурних капіталістів і інноваційних фондів також є бар'єром для розвитку інноваційних підприємств. Існує потреба у розробці нових методів та інструментів для оцінки ефективності інвестицій в інноваційні проекти, оскільки традиційні економічні моделі не завжди дозволяють точно передбачити вигоди від впровадження нових технологій, особливо у випадку високоризикованих інновацій.

Таким чином, невіршеними напрямами проблеми є недостатня інтеграція інноваційної активності в економічні та управлінські механізми підприємств, слабка державна підтримка, проблеми фінансування та відсутність належної співпраці між науковими та бізнесовими структурами. Ці питання потребують подальшого дослідження та пошуку нових ефективних рішень.

Метою статті є розробка та аналіз ефективних організаційно-економічних механізмів стимулювання інноваційної активності підприємств з урахуванням сучасних умов економічного розвитку, визначення важливих напрямів для підвищення конкурентоспроможності підприємств через інновації, а також пропозиція практичних рекомендацій щодо вдосконалення державної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження

В Україні спостерігається значний потенціал для розвитку інновацій, однак інституційна та фінансова підтримка інноваційної діяльності є недостатньою. Підприємства стикаються з проблемами фінансування інноваційних проектів через відсутність ефективних інструментів залучення інвестицій. Також на рівні державної політики часто спостерігається відсутність цілісної стратегії розвитку інновацій.

У країнах Європейського Союзу та США вже створено багато ефективних інструментів для підтримки інновацій, включаючи системи пільгового оподаткування для інноваційних компаній, державні інвестиційні фонди та програми фінансування наукових досліджень. Спільні інноваційні платформи для бізнесу та науки допомагають створювати нові продукти та послуги, що значно підвищує конкурентоспроможність цих країн.

США традиційно є одним із лідерів у сфері інноваційної діяльності завдяки своїй сильній інфраструктурі науково-дослідних установ, венчурному капіталу та розвитку технологічних компаній. Американські підприємства активно впроваджують інноваційні рішення в різних галузях, від інформаційних технологій до біотехнологій. Кремнієва долина, як головний центр інноваційних стартапів, є прикладом успішного використання синергії між наукою, підприємництвом та фінансами. В США інвестиції в науково-дослідні розробки займають важливу роль, а державна політика активно підтримує інновації через гранти та податкові пільги для інноваційних компаній.

Європейський Союз також є важливим гравцем у глобальній інноваційній діяльності. ЄС активно підтримує розвиток інновацій через фінансування наукових досліджень та технологічних розробок. Програми, як-от Horizon Europe, надають значні фінансові ресурси для розробки нових технологій і продуктів. Європейські підприємства зосереджуються на стійких інноваціях, особливо в таких сферах, як зелена енергетика, автоматизація, цифровізація виробництва та біоекономіка. Одним із прикладів є успішні інноваційні стратегії у Німеччині, де активно розвиваються такі галузі, як індустрія 4.0 та автономні транспортні засоби. Країни ЄС також прагнуть створити сприятливе середовище для малих і середніх підприємств, надаючи їм доступ до інноваційних ресурсів та стимулюючи їх діяльність через фінансові програми та сприятливі податкові умови.

Японія є однією з найбільш технологічно розвинених країн світу, де інновації займають важливе місце в економічній стратегії. Японські підприємства активно впроваджують інновації у виробничі процеси,

особливо в таких сферах, як робототехніка, автоматизація, штучний інтелект та електроніка. Японія також є одним із лідерів у розвитку електричних транспортних засобів і відновлювальних джерел енергії. Важливим фактором успіху японських підприємств є тісна співпраця між урядом, науковими установами та великими корпораціями, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів для розвитку інновацій. Більшість японських компаній приділяють велику увагу створенню та захисту інтелектуальної власності.

Китай активно розвивається у сфері інновацій, і на сьогодні є однією з найбільших економік, що інвестує в нові технології. Завдяки державній підтримці, значним інвестиціям в науку і техніку, а також стратегічним ініціативам, таким як «Made in China 2025», країна стала важливим центром для виробництва нових технологій. Китай є світовим лідером у розвитку технологій 5G, штучного інтелекту, електричних автомобілів та виробництва сонячних панелей. Інноваційна активність китайських підприємств базується на активній державній політиці, яка включає субсидії для інноваційних стартапів, підтримку наукових досліджень, а також пільгові кредити для підприємств, що займаються розробкою передових технологій.

Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index, GII) – це щорічний рейтинг, який оцінює рівень інноваційного розвитку країн світу. Індекс був започаткований у 2007 році Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO) спільно з іншими міжнародними організаціями, такими як INSEAD та Cornell University. GII є одним із ключових інструментів для аналізу інноваційного потенціалу країн і сприяє формуванню ефективної інноваційної політики.

У рейтингу Глобального інноваційного індексу (ГІІ) 2023 року перші позиції займають Швейцарія (яка очолює список 13 років поспіль), Швеція, США та Велика Британія. На п'ятому місці опинився Сінгапур, який піднявся з сьомої позиції попереднього року, обійшовши Нідерланди та Південну Корею. Серед сусідніх з Україною країн Польща посіла 41 місце, втративши одну позицію у порівнянні з минулим роком.

Україна у 2023 році піднялася на 2 сходинки в рейтингу ГІІ, посівши 55 місце проти 57-го у 2022 році. У групі країн із рівнем доходів нижче середнього Україна зайняла 3 місце, поступившись лише Індії та В'єтнаму (табл. 1).

Таблиця 1. П'ятірка лідерів серед інноваційних економік у 2023 році за групами країн, визначеними за рівнем доходу на душу населення (згідно з класифікацією Світового банку), із зазначенням місця в рейтингу ГІІ

Високодохідна група (50 країн)	Дохід вище середнього (33 країни)	Дохід нижче середнього (37 країн)	Низькодохідна група (12 країн)
1. Швейцарія (1)	1. Китай (12)	1. Індія (40)	1. Руанда (103)
2. Швеція (2)	2. Малайзія (36)	2. В'єтнам (46)	2. Мадагаскар (107)
3. США (3)	3. Болгарія (38)	3. Україна (55)	3. Того (114)
4. Велика Британія (4)	4. Туреччина (39)	4. Філіппіни (56)	4. Замбія (118)
5. Сінгапур (5)	5. Таїланд (43)	5. Індонезія (61)	5. Уганда (121)

Джерело: складено автором за матеріалами [17]

Аналіз сучасного стану інноваційної діяльності підприємств за кордоном демонструє, що країни з високим рівнем технологічного розвитку активно підтримують інновації через фінансові та організаційні механізми. Державна підтримка, науково-дослідна інфраструктура, активне залучення венчурного капіталу та інвестицій у високотехнологічні проекти є важливими чинниками, що сприяють підвищенню інноваційної активності підприємств. Кожна країна адаптує інноваційні стратегії відповідно до своїх економічних умов, проте загальні тенденції свідчать про необхідність комплексного підходу, який поєднує державну підтримку, наукові дослідження, підприємницькі ініціативи та глобальну співпрацю для досягнення успіху в інноваційній діяльності. Першою складовою організаційно-економічного механізму є стратегічне управління інноваціями - процес визначення довгострокових цілей і напрямів розвитку інноваційного потенціалу підприємства, що включає формулювання інноваційної стратегії, яка інтегрується з загальною стратегією розвитку підприємства. Стратегічне управління передбачає постійне аналізування ринку, конкурентів, технологічних трендів та потреб споживачів, що дозволяє визначити пріоритетні напрямки інновацій.

Інноваційна культура підприємства є важливою складовою цього механізму, оскільки створює середовище, яке сприяє творчому підходу до вирішення проблем і запровадженню нових ідей. Культура інновацій включає в себе заохочення ініціативи, готовність до експериментів, толерантність до помилок та підтримку нового мислення на всіх рівнях організації. Одночасно важливу роль відіграє організаційна структура підприємства. Гнучка, адаптивна структура сприяє швидкому реагуванню на зміни на ринку і впровадженню інноваційних процесів. Однією з основних складових функціонування організаційно-економічного механізму є інвестування в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (R&D), що забезпечує постійну розробку нових продуктів, технологій або удосконалення існуючих. Система фінансування R&D є важливою для інноваційного потенціалу підприємства. Вона включає внутрішнє фінансування, залучення венчурного капіталу, гранти, а також підтримку державних програм і субсидій для стимулювання інноваційної діяльності. Управління знаннями є ще однією ключовою складовою організаційно-економічного механізму, тобто процес створення, зберігання, обміну та ефективного використання знань всередині підприємства. Наявність ефективної системи управління знаннями дозволяє

підприємствам швидко адаптуватися до нових умов, впроваджувати інновації, обмінюватися досвідом між співробітниками та відділами. Важливою частиною цієї складової є розвиток інформаційних технологій для оптимізації обміну знаннями.

Фінансові інструменти і економічні механізми також є важливими складовими цього механізму. Вони включають як внутрішнє фінансування інноваційних проєктів (використання коштів підприємства для впровадження нових технологій і розвитку продуктів), так і зовнішнє фінансування через інвестиції, кредити, гранти чи венчурний капітал. Одним із важливих напрямів є створення економічної мотивації для впровадження інновацій, що включає податкові пільги, субсидії або стимули для співробітників.

Кожен інноваційний процес супроводжується певними ризиками, тому важливою складовою механізму є система управління ризиками, що включає оцінку потенційних ризиків на різних етапах інноваційного процесу, таких як розробка продукту, тестування нових технологій, вихід на ринок та інші. За допомогою системи управління ризиками підприємства можуть зменшити можливі збитки та гарантувати стійкий розвиток інновацій. Моніторинг і оцінка є необхідними складовими для контролю за ефективністю інноваційних процесів. Вони включають визначення критеріїв успіху для інноваційних проєктів, регулярну оцінку результатів, а також адаптацію стратегії та процесів для досягнення кращих результатів. Оцінка ефективності також дозволяє коригувати ресурси і стратегії, сприяючи більш успішному впровадженню інновацій.

Не менш важливою складовою організаційно-економічного механізму є співпраця з іншими підприємствами, науковими установами, державними органами та іншими партнерами, що дозволяє підприємствам отримувати доступ до нових технологій, знань і ринків. Спільні проєкти, партнерства з університетами і науково-дослідними центрами допомагають підприємствам здійснювати проривні інновації та скорочувати витрати на дослідження.

Таким чином, організаційно-економічний механізм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств є комплексним і багаторівневим процесом, що охоплює всі напрями діяльності підприємства – від стратегічного управління до фінансування і моніторингу результатів інновацій і дозволяє ефективно використовувати наявний потенціал для розвитку, адаптації до змін у зовнішньому середовищі та досягнення конкурентних переваг. Дана структура забезпечує ефективність функціонування організаційно-економічного механізму та сприяє сталому інноваційному розвитку підприємства. Складові та принципи створюють фундамент для побудови ефективного механізму, здатного забезпечити підприємствам сталий інноваційний розвиток і високу конкурентоспроможність на ринку.

Таблиця 2. Принципи функціонування організаційно-економічного механізму управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств

Принцип	Загальна характеристика
Системність	Забезпечення комплексного підходу, що охоплює всі рівні управління та інтегрує підрозділи підприємства.
Гнучкість	Механізм має здатність швидко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та внутрішніх умовах.
Орієнтація на результат	Фокусування на досягненні чітко визначених цілей інноваційної діяльності.
Інклюзивність	Активне залучення всіх зацікавлених сторін, таких як персонал, партнери, клієнти та інвестори.
Ефективність ресурсів	Оптимізація використання фінансових, матеріальних і людських ресурсів у процесах управління інноваціями.
Безперервність розвитку	Постійне вдосконалення підходів і впровадження нових ідей для підвищення інноваційного потенціалу.
Прозорість і відповідальність	Відкритість процесів прийняття рішень, чіткий розподіл відповідальності за результати.

Джерело: складено автором за матеріалами [5, 6, 11, 14]

Системність передбачає створення єдиного механізму, який об'єднує всі процеси управління інноваціями, забезпечуючи їх скоординованість і взаємодію. Гнучкість дозволяє підприємству ефективно реагувати на зовнішні виклики, такі як зміни ринкової кон'юнктури чи технологічні прориви. Орієнтація на результат спрямовує діяльність підприємства на досягнення конкретних цілей, таких як підвищення продуктивності чи створення нових продуктів. Інклюзивність забезпечує участь усіх зацікавлених сторін, що сприяє прийняттю більш якісних управлінських рішень. Ефективність ресурсів акцентує увагу на раціональному використанні доступних ресурсів для максимізації результатів інноваційної діяльності. Безперервність розвитку підкреслює важливість постійного вдосконалення механізму управління відповідно до сучасних викликів і можливостей. Прозорість і відповідальність сприяють довірі до процесів управління та підвищують рівень контролю за їх реалізацією.

Інноваційна діяльність підприємств в Україні є важливою складовою економічного розвитку, але наразі стикається з низкою проблем, що стримують її ефективність. Україна володіє значним науково-технічним потенціалом, але його реалізація на рівні підприємств залишає бажати кращого. Аналіз сучасного стану інноваційної діяльності підприємств свідчить про наявність як позитивних, так і негативних складових, що формують загальну картину інноваційної активності в країні.

Однією з проблем є недостатнє фінансування інноваційної діяльності. Більшість українських підприємств, особливо в умовах економічної нестабільності, не мають доступу до достатнього капіталу для впровадження нових технологій. На державному рівні спостерігається певна підтримка через гранти та субсидії, але зазначені механізми є недостатньо системними і часто не охоплюють всі потреби підприємств. Ще однією суттєвою проблемою є слабка інтеграція наукових розробок у виробничу діяльність. Українські підприємства часто не мають ефективних зв'язків з науковими установами, що ускладнює впровадження нових технологій та інновацій. Дослідження і розробки, проведені в наукових установах, рідко перетворюються на комерційні інновації. Причиною цього є відсутність належної інфраструктури для підтримки інновацій, як-от технопарків, інноваційних центрів чи стартап-інкубаторів, які могли б допомогти підприємствам адаптувати наукові розробки до ринкових умов.

Зазначимо також, що в Україні відсутня єдина і чітка стратегія інноваційного розвитку. Хоча на державному рівні є окремі програми підтримки інновацій, відсутність інтегрованої політики та стратегічного підходу до розвитку інноваційної інфраструктури та підтримки підприємств не дозволяє забезпечити ефективний розвиток інноваційного потенціалу країни. Зокрема, важливою є недостатня взаємодія між державними органами, науковими установами та підприємствами, що перешкоджає створенню ефективних інноваційних екосистем [13, 15].

На фоні цих проблем також варто зазначити, що окремі підприємства, особливо в секторі високих технологій, все ж демонструють позитивні результати в інноваційній діяльності. Малий і середній бізнес поступово починає інвестувати в інновації, впроваджуючи нові продукти та технології. Однак такі підприємства часто стикаються з труднощами у доступі до фінансування та недостатньою підтримкою з боку держави. Одним з позитивних трендів є розвиток інноваційних кластерів. В Україні з'являються перші інноваційні хаби, технопарки, що об'єднують стартапи, наукові установи та бізнес. Зазначені платформи допомагають стимулювати обмін ідеями та технологіями, проте їх розвиток залишається обмеженим через недостатнє фінансування та підтримку з боку держави.

Отже, сучасний стан інноваційної діяльності підприємств в Україні можна охарактеризувати як суперечливий. З одного боку, існує значний потенціал для розвитку інновацій, зокрема в науковій сфері та в окремих індустріях, таких як ІТ та високі технології. З іншого боку, існують серйозні проблеми, зокрема з фінансуванням, відсутністю ефективної інноваційної інфраструктури та слабкою інтеграцією науки і бізнесу. Для поліпшення ситуації необхідно створити більш сприятливі умови для розвитку інновацій, удосконалити механізми державної підтримки, розвивати інфраструктуру для інноваційних підприємств та посилювати співпрацю між науковими установами та бізнесом. Тільки в такому випадку можна очікувати значного зростання інноваційної активності та конкурентоспроможності українських підприємств на світовому ринку.

Інноваційна активність підприємств є головним чинником їх конкурентоспроможності та економічного розвитку. В умовах сучасних проблем глобалізації та швидких технологічних змін, інновації стають не лише способом підвищення ефективності виробництва, але й необхідністю для виживання на ринку. Для стимулювання інноваційної активності підприємств необхідно запропонувати ефективні напрями, які сприятимуть розвитку нових технологій, покращенню процесів і створенню конкурентних переваг.

Таблиця 3. Ефективні напрями, які сприятимуть підвищенню інноваційної активності підприємств

Напрями	Характеристика
Створення інноваційних екосистем	Підприємства інтегруються в науково-технічні, освітні та бізнес-мережі, що дозволяє використовувати новітні технології, співпрацювати з науковими установами та стартапами.
Використання відкритих інновацій	Співпраця з іншими компаніями, університетами, дослідницькими центрами та споживачами для розвитку нових продуктів або вдосконалення існуючих.
Підтримка корпоративного підприємництва	Заохочення співробітників до розробки нових ідей, продуктів і бізнес-моделей в межах організації для підвищення інноваційності.
Впровадження систем управління інноваціями	Створення структур для організації інноваційного процесу, включаючи стратегічне планування, оцінку ризиків та адаптацію до змін.
Спільні дослідження та розробки (R&D)	Об'єднання ресурсів декількох організацій для розв'язання інноваційних задач через спільні дослідження та розробки.
Державні програми підтримки інновацій	Використання державних грантів, податкових пільг і субсидій для стимулювання інноваційної діяльності, особливо для малих та середніх підприємств.
Створення відкритих платформ для співпраці	Розробка онлайн-платформ для обміну ідеями, технологіями та співпраці з партнерами по всьому світу, що сприяє розвитку інновацій.
Культура ризику та гнучкості	Створення організаційної культури, в якій ризик і невдачі сприймаються як можливості для розвитку, що дозволяє адаптуватися до швидко змінюваного ринку.
Інвестиції в інноваційну інфраструктуру	Інвестування в сучасні технології, виробничі потужності та центри розробки для підтримки інноваційного процесу на всіх етапах.
Інноваційні партнерства та стратегічні альянси	Співпраця з іншими підприємствами, науковими установами та державними органами для обміну ресурсами, знаннями та технологіями.

Джерело: складено автором за матеріалами [7, 9, 12]

Загалом, ефективні напрями, що сприяють підвищенню інноваційної активності підприємств, повинні включати розвиток інфраструктури для підтримки інновацій, покращення фінансового доступу, вдосконалення державної політики, науково-освітнього потенціалу, а також посилення співпраці між наукою і бізнесом. Підприємства мають активно впроваджувати новітні технології, створюючи інноваційну культуру на всіх рівнях своєї діяльності, що дозволить забезпечити сталий економічний розвиток і конкурентоспроможність на глобальному ринку.

Інноваційна активність підприємств є основою для їх адаптації до швидких змін ринку, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого економічного розвитку. Для стимулювання цієї активності необхідно впроваджувати організаційно-економічні механізми, які сприяють не тільки розвитку технологій і продуктів, але й ефективному використанню наявних ресурсів, що передбачає комплекс заходів, які поєднують управлінські, фінансові, інституційні та правові інструменти.

Таблиця 4. Організаційно-економічні механізми, які сприятимуть підвищенню інноваційної активності підприємств

Механізми	Загальна характеристика
Інвестиції в НДДКР (науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи)	Вкладення в дослідження та розробки для створення нових технологій, продуктів та послуг, що стимулюють інновації в підприємстві.
Співпраця з науковими установами та університетами	Розвиток партнерства з науковими і освітніми установами для спільних досліджень і розробок, що дозволяє отримати нові ідеї та технології.
Венчурне фінансування та інвестиції	Залучення венчурних капіталів для підтримки інноваційних стартапів, що дозволяє підприємствам реалізовувати високоризикові проєкти та нові технології.
Створення інноваційних хабів та бізнес-інкубаторів	Формування спеціалізованих платформ для підтримки стартапів, де нові підприємці можуть отримати ресурси та підтримку для розвитку інновацій.
Використання відкритих інновацій	Залучення зовнішніх ресурсів, ідей і технологій через співпрацю з іншими підприємствами, стартапами або споживачами, що допомагає прискорити розвиток інновацій.
Інтелектуальна власність та патентування	Розвиток системи захисту інтелектуальної власності, що дозволяє підприємствам охороняти нові розробки та ідеї, стимулюючи інновації та комерціалізацію технологій.
Програми підтримки державою	Використання державних субсидій, податкових пільг, грантів та інших фінансових інструментів, які підтримують інноваційну діяльність підприємств.
Адаптація до змін через гнучкі стратегії управління	Використання методів гнучкого управління (agile), що дозволяє швидко реагувати на зміни на ринку та впроваджувати інновації в процеси підприємства.
Корпоративна культура інновацій	Створення в організації культури, яка заохочує новаторство, ідеї та ініціативність співробітників, що сприяє розвитку нових ідей та бізнес-моделей.
Платформи для співпраці та обміну знаннями	Використання онлайн-платформ для обміну ідеями, технологіями та ресурсами з іншими підприємствами, науковцями та споживачами.

Джерело: складено автором за матеріалами [9, 10, 16]

Інноваційна активність підприємств є одним із основних факторів економічного розвитку в умовах сучасних глобальних змін. Для забезпечення ефективного стимулювання інновацій необхідно запроваджувати нові організаційно-економічні механізми, які включатимуть удосконалення державної політики, фінансування інновацій, розвиток інфраструктури та підтримку науково-технічних кластерів.

Інноваційна активність підприємства значною мірою залежить від здатності інтегруватися в науково-технічні, освітні та бізнес-мережі. Створення інноваційних хабів, технопарків та бізнес-інкубаторів дозволяє підприємствам мати доступ до новітніх технологій, співпрацювати з науковими установами та стартапами, отримувати підтримку від держави або приватних інвесторів. Механізм відкритих інновацій дозволяє підприємствам об'єднувати внутрішні ресурси з ідеями та технологіями ззовні, що включає у себе співпрацю з іншими компаніями, університетами, дослідницькими центрами та навіть споживачами для розробки нових продуктів або вдосконалення існуючих. Така стратегія знижує витрати на дослідження і розробки, одночасно збільшуючи потенціал для інновацій. Заохочення співробітників до розробки нових продуктів, послуг або бізнес-моделей, а також надання можливості для реалізації їхніх ініціатив є важливим механізмом для стимулювання інновацій. Для успішного впровадження інновацій підприємства повинні мати чітко організовану систему управління інноваціями, яка включає в себе стратегічне планування, моніторинг прогресу, оцінку ризиків та адаптацію до змін на ринку. Спільні проєкти, в яких беруть участь кілька підприємств або організацій, дозволяють об'єднувати ресурси для розв'язання складних інноваційних задач.

Діджиталізація та розвиток технологій дозволяють створювати онлайн-платформи для обміну ідеями, технологіями, а також для співпраці з партнерами по всьому світу. Дані платформи можуть стати важливим інструментом для підприємств, що хочуть залучити нові ідеї, залучити інвестиції або розширити свою діяльність.

Отже, механізми взаємодіють між собою та створюють умови для постійного розвитку інноваційної діяльності підприємств, що дозволяє їм не лише адаптуватися до умов сучасного ринку, а й активно впливати на його трансформацію.

Висновки

Інноваційна активність підприємств є головним фактором для забезпечення їх конкурентоспроможності та сталого розвитку в умовах глобалізації і технологічних змін. Підвищення інноваційної активності підприємств вимагає впровадження ефективних організаційно-економічних механізмів, які включають фінансові, інституційні, регуляторні та організаційні заходи.

Перш за все, для стимулювання інноваційної діяльності важливими є фінансові механізми, що забезпечують підприємствам доступ до необхідних ресурсів для впровадження нових технологій, а також включає підтримку через гранти, субсидії, податкові пільги та венчурне фінансування. Інвестиції в інновації та розвиток капіталу допомагають підприємствам залучати кошти для реалізації перспективних проєктів. Інституційна підтримка, така як технопарки, інкубатори стартапів і інноваційні кластери, є ще одним важливим механізмом, що створює сприятливі умови для розвитку нових ідей та їх комерціалізації. Взаємодія науки, бізнесу та держави в рамках таких платформ дозволяє знижувати ризики інноваційних проєктів і підвищує ефективність їх реалізації. Не менш важливими є організаційні та управлінські механізми, які передбачають впровадження стратегій управління інноваціями в підприємствах, розвиток інноваційної культури серед працівників та створення спеціалізованих підрозділів, що займаються інноваційною діяльністю.

Окрім цього, важливою є підтримка науково-освітніх механізмів, що забезпечують підготовку кадрів для інноваційної діяльності та створення умов для їхнього професійного розвитку. Освітні установи повинні забезпечити підготовку спеціалістів, здатних працювати з новітніми технологіями та вирішувати складні науково-технічні завдання. Завдяки належному застосуванню цих організаційно-економічних механізмів підприємства зможуть не тільки підвищити свою інноваційну активність, але й створити стійкий механізм для адаптації до швидких змін на ринку, забезпечуючи таким чином їх довгострокову конкурентоспроможність та економічний розвиток. Загалом, ефективні організаційно-економічні механізми є необхідною умовою для розвитку інноваційного потенціалу підприємств, що забезпечить їх успіх у сучасному висококонкурентному світі.

Abstract

The effective directions and organizational and economic mechanisms for stimulating the innovative activity of enterprises, which are the basis for their competitiveness and sustainable development in the conditions of rapid technological change and globalization, are analyzed. Innovations are becoming an important factor for enterprises in various sectors of the economy, as they allow them to provide production and economic advantages. The main mechanisms that contribute to increasing innovative activity are considered in detail, including financial, institutional, regulatory and organizational.

The focus is on the importance of financial mechanisms, in particular investments, state subsidies, grants and tax breaks, which stimulate enterprises to invest in innovative projects. The use of credit programs and state support through financial instruments allows enterprises to provide access to the necessary resources for the implementation of new ideas.

Institutional support, in particular through technology parks, innovation clusters and startup incubators, plays an important role in reducing risks for enterprises engaged in innovation. Such institutions create a favorable environment for interaction between scientific institutions, business and the state, which helps to commercialize innovative developments faster and achieve high results.

Regulatory mechanisms, in particular, the provision of tax benefits for innovative enterprises, are the basis for activating innovation processes. An important component of innovation activity is also organizational aspects, in particular, the development of an internal innovation culture at enterprises, the creation of specialized units for innovation management and the attraction of highly qualified personnel. The role of corporate governance in innovation processes is analyzed, as well as the need to develop strategies focused on long-term development and the introduction of new technologies. The role of educational institutions is important, which must train personnel capable of working with the latest developments and adapting to constant changes in the market.

In general, it is emphasized that in order to increase the innovative activity of enterprises, it is necessary to integrate various organizational and economic mechanisms that allow ensuring sustainable development and high competitiveness of enterprises in the global market. To effectively stimulate innovation, it is necessary to provide not only financial support, but also to create favorable organizational and legal conditions for the implementation of innovations, the development of new technologies, and the creation of innovative products.

Список літератури:

1. Брич В.Я. Економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємств: монографія / В.Я. Брич, Л.В. Дерманська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 180 с.

2. Гончар О.І. Інноваційність – сучасна умова розвитку підприємницького потенціалу / О.І. Гончар // Підприємництво і торгівля: зб. наук. пр. – Львів: вид-во ЛТЕУ, 2018. – Вип. 23. – С. 77-81.
3. Гончар О.І. Теоретичні засади формування ефективної системи управління економічним потенціалом підприємства / О.І. Гончар // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 6, т. 1 (264). – С. 205-208.
4. Гончар О.І. Особливості сучасного етапу та генезис теорії потенціалів підприємства / О.І. Гончар // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції. – 2018. – № 29 (18), т. 2. – С. 193-199.
5. Єпіфанова І.Ю. Організаційно-економічний механізм управління фінансовим забезпеченням інноваційної діяльності підприємств / І.Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – № 3. – С. 78-82.
6. Карачина Н.П. Організаційно-економічний механізм: проблематика термінології / Н.П. Карачина, А.В. Вітюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 10. – Вип. 125. – С. 27-29.
7. Формування та реалізація інноваційної стратегії розвитку підприємства / Свідерський В.П., Пустова В.В., Лазарев Б.О. // Економіка і суспільство. – 2018. – Вип. 16. – Режим доступу: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/71.pdf.
8. Дериколенко О.М. Особливості вибору інноваційних стратегій промисловими підприємствами / О.М. Дериколенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 2. – Режим доступу: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_2_78_83.pdf.
9. Олійник Т.І. Концепція моніторингу організаційно-економічного механізму управління підприємством / Т.І. Олійник // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 23. – С. 5-9.
10. Невмержицька С.Н. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємств в умовах невизначеності / С.Н. Невмержицька, Я.В. Левчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки. – 2018. – Вип. 32. – Режим доступу: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/422/418>.
11. Bondarenko S., Verbivska L., Dobrianska N., Iefimova G., Pavlova V., Mamrotska O. Management of Enterprise Innovation Costs to Ensure Economic Security. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-3, September 2019 pp. 5609-5613. DOI: 10.35940/ijrte.C6203.098319. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i3/C6203098319.pdf>.
12. Chukurna O., Niekrasova L., Dobrianska N., Izmaylov Ya., Shkrabak I., Ingram K. Formation of methodical foundations for assessing the innovative development potential of an industrial enterprise. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, 2020, № 4. pp. 146-152. DOI: 10.33271/nvngu/2020-4/146.
13. Dankevych A., Sosnovska O., Dobrianska N., Nikolenko L., Mazur Yu., Ingram K. Ecological and economic management of innovation activity of enterprises / Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu, 2021, № 5 pp. 118-124. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nvngu.in.ua/index.php/en/archive/on-the-issues/1870-2021/content-5-2021/5998-118>.
14. Добрянська Н.А., Лагодієнко В.В., Торішня Л.А. Регулювання регіонального інноваційного розвитку. Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 1. – С. 263-270. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/ujae_2020_r01_a31.pdf.
15. Nikoliuk O.V. Organizational and economic determinants of ecologization of industrial enterprises / O.V. Nikoliuk, N.A. Dobrianska, Yu.S. Levchuk // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 3(21). – С. 37-43. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejoru/2022/No3/37.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.03.2022.4. DOI: 10.5281/zenodo.7465418.
16. Шевченко А.А. Інноваційний розвиток аграрних підприємств / А.А. Шевченко, О.П. Петренко, Н.А. Добрянська // Аграрний вісник Причорномор'я. Збірник наукових праць. Серія: «Економічні науки». Вип. 86 – Одеса, 2017. – № 86. – с. 200 – 213 <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/1686>
17. The Global Innovation Index 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>.

References:

1. Brych, V.Ya., & Dermanska, L.V. (2018). Economic mechanism of managing innovative development of enterprises: Monograph. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
2. Honchar, O.I. (2018). Innovativeness – a modern condition for developing entrepreneurial potential. Entrepreneurship and Trade: Collection of Scientific Papers, (23), 77-81. Lviv: LTEU [in Ukrainian].

3. Honchar, O.I. (2018). Theoretical foundations of forming an effective system for managing the economic potential of an enterprise. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, (6, Vol. 1), 205-208 [in Ukrainian].
4. Honchar, O.I. (2018). Features of the modern stage and genesis of the theory of enterprise potentials. *Socio-Economic Development of Regions in the Context of International Integration*, (29(18), Vol. 2), 193-199 [in Ukrainian].
5. Epifanova, I.Yu. (2019). Organizational and economic mechanism for managing financial support for innovative activities of enterprises. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, (3), 78-82 [in Ukrainian].
6. Karachyna, N.P., & Vityuk, A.V. (2011). Organizational and economic mechanism: Terminology issues. *Formation of Market Relations in Ukraine*, (10), 27-29 [in Ukrainian].
7. Sviderskyi, V.P., Pustova, V.V., & Lazaryev, B.O. (2018). Formation and implementation of an innovative development strategy for enterprises. *Economy and Society*, (16). Retrieved from: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/71.pdf [in Ukrainian].
8. Derykolenko, O.M. (2012). Features of choosing innovative strategies by industrial enterprises. *Marketing and Management of Innovations*, (2). Retrieved from: https://mmi.fem.sumdu.edu.ua/sites/default/files/mmi2012_2_78_83.pdf [in Ukrainian].
9. Oliinyk, T.I. (2018). The concept of monitoring the organizational and economic mechanism of enterprise management. *Investments: Practice and Experience*, (23), 5-9 [in Ukrainian].
10. Nevmerzhytska, S.N., & Levchuk, Ya.V. (2018). Formation of an innovative development strategy for enterprises under uncertainty. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, (32). Retrieved from: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/422/418> [in Ukrainian].
11. Bondarenko, S., Verbivska, L., Dobrianska, N., Iefimova, G., Pavlova, V., & Mamrotska, O. (2019). Management of enterprise innovation costs to ensure economic security. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, 8(3), 5609-5613. DOI: 10.35940/ijrte.C6203.098319 [in English].
12. Chukurna, O., Niekrasova, L., Dobrianska, N., Izmaylov, Ya., Shkrabak, I., & Ingram, K. (2020). Formation of methodical foundations for assessing the innovative development potential of an industrial enterprise. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, (4), 146-152. DOI: 10.33271/nvngu/2020-4/146 [in English].
13. Dankevych, A., Sosnovska, O., Dobrianska, N., Nikolenko, L., Mazur, Yu., & Ingram, K. (2021). Ecological and economic management of innovation activity of enterprises. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, (5), 118-124. Retrieved from: <https://nvngu.in.ua/index.php/en/archive/on-the-issues/1870-2021/content-5-2021/5998-118> [in English].
14. Dobrianska, N.A., Lahodiienko, V.V., & Toryshnia, L.A. (2020). Regulation of regional innovation development. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 5(1), 263-270. Retrieved from: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/ujae_2020_r01_a31.pdf [in Ukrainian].
15. Nikoliuk, O.V., Dobrianska, N.A., & Levchyk, Yu.S. (2022). Organizational and economic determinants of ecologization of industrial enterprises. *Economic Journal of Odessa Polytechnic University*, 3(21), 37-43. DOI: 10.15276/EJ.03.2022.4, DOI: 10.5281/zenodo.7465418 [in English].
16. Shevchenko, A.A., Petrenko, O.P., & Dobrianska, N.A. (2017). Innovative development of agricultural enterprises. *Agrarian Bulletin of the Black Sea Region. Collection of Scientific Papers. Series: Economic Sciences*, (86), 200-213. Retrieved from: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/1686> [in Ukrainian].
17. World Intellectual Property Organization (WIPO). (2023). *The Global Innovation Index 2023*. Retrieved from: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf> [in English].

Посилання на статтю:

Калінін Д.О. Ефективні напрями та організаційно-економічні механізми стимулювання інноваційної активності підприємств / Д.О. Калінін // *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. – 2025. – № 1 (31). – С. 32-40. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/ejopu/2025/No1/32.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2025.3. DOI: 10.5281/zenodo.15162186.

Reference a Journal Article:

Kalinin D.O. *Effective Directions and Organizational and Economic Mechanisms for Stimulating Innovative Activity of Enterprises* / D.O. Kalinin // *Economic journal Odesa polytechnic university*. – 2025. – № 1 (31). – P. 32-40. – Retrieved from: <https://economics.net.ua/ejopu/2025/No1/32.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2025.3. DOI: 10.5281/zenodo.15162186.

